

EGY ESTÉM A VIOLÁBAN

Csepergős tavaszi estén léptem be a Violába. Vacsorát rendeltem s leültem egy asztalhoz. A kályhában dudorászott a tűz, egy-egy darab vizes fa valósággal vinyogott a lángok között. A kemence egyik oldalán Táki feküdt, egy húszesztendős patkányfogó kutya. Összekarolt orrát bedugta a fáskosár mellé s minden szusszánásával kis porfelhőt vert fel, mely a lángtól rózsaszínre festve tűnt el a kemenceajtó két nyílásán.

A középső bolthajtásról két hatalmas petróleumlámpa csüngött le, rózsaszínű papírral volt bevonva az ernyőjük, ha az ajtó nyílt, kissé himbálóztak s a virággirlandokkal befestett falakra fantasztikus árnyékot vetettek.

Végignézttem az asztalokat. A kerek, zöld posztóval bevont kártyaasztalnál négyen ültek. Két hatalmas teremű úriember, egyiken zöld selyemmellény piros gombokkal, másikon piros, fekete gombokkal. A harmadik ötven felé hajló, sárga bajuszú ember volt, fehér mellénnyel, gyönyörűen vasalt ingmell villogott rajta, finom fehér kezein gyakran nézte a gyűrűket s egy hatalmas zöldkövű pecsétgyűrűt forgatott jobb keze mutatóujján. A negyedik, egészen fiatal leányke, székét hintáztatta. Háromdecis üvegekből szép, aranszínű bort ittak. A vendéglős, Viola bácsi, ki-be járt az ajtón, megsimogatta szürke kecskeszakáiiát s rendelkezett a pincéreknek. A kasszában fiatal, barna leány ült, üde és kedves; általában az egész vendéglő meleg és barátságos hely volt.

A sárga bajuszú úr a két selyemmellényesnek magyarázott. Úgy látszik, állandó témája lehetett ez: még meg nem született gyermekéről beszélt. Nagyön-nagyön várhatta szegény a kisfiút, vagy talán egy csöpp leánykával is megelégedett volna. A piros lájbis úr simogatta

fekete bajuszát, kacagott, vastag, piros ajkai közül ki-látszottak erős fogai.

— Az a legkönnyebb dolog — kiáltotta hangosan —, most hazamész — odahajolt a szőke úrhoz, suttogott neki, mindnyájan huncutul mosolyogtak. — Na, érted, most hazamész, s ha minden rendben van — üzensz utánam. — A két selyemmellényes tele szájjal röhögött, a fiatalember megütközve nézett rájuk, a finom úr el-sárgult. A következő pillanatban már székek emelkedtek a levegőbe, a többi vendégek kihúzódtak a kis szo-bába, tudták, hogy a selyemlájbisok megint bolondju-kat járnak.

Nyílt az ajtó, s magas, barna férfi jött be rajta. Fekete sétabotjának elefántcsont golyó volt a végén, minden mozdulata előkelő és finom. A veszekedés megszűnt, mintha elvágták volna, s a szőke úr a selyem-mellényesekkel együtt távozott. Kívülről még egy da-rabig hallatszott lármájuk.

Felugrottam székemről. Istenem, hisz ez az ember rég nem látott barátom: a kalandor, ki ebben az időben köz-becsülésben álló férfiú volt Kisvárosban. Komoly barkót viselt, a bajuszát kipödörte. Kisvárosban ez volt a divat, mert Kőszegi alispán mindig hegyesre sodorintott ba-jusszal jelent meg reggel a főutcán. Barátom főként úrinőkkel foglalkozott. Rebesgették, hogy a kövéredő bárónó tünteti ki kegyeivel, s ez a mendemonda megle-hetős nimbusszal övezte fejét.

Esténként a Violához címzett vendéglőbe járt s a notabilitásokkal kalabriászt játszott. Néha nekirugaszkodtak az urak s erős ferblibe kezdtek. Ilyenkor a kis szobába mentek át.

A kalandor a kasszíros kisasszonnyal különböző hun-cutságokat követett el s reggelre megkopasztotta az egész társaságot. A szegény aljegyzőket nyerni hagy-ta, s ha valakinek eszébe jutott volna egyszer a bará-tom kezének jóhizeműségét kétségbe vonni, a fiatalok keresztülmentek volna a lelkén.

Ő is észrevett engem. Leültünk asztalomhoz s beszél-getni kezdtünk. Csend volt a vendéglőben, hallatszott, hogyan csepeg az ereszcatornáról az esővíz. Kuttyák ugattak az utcán, s késői járókelők beszélgettek.

— Barátom, jó itt az élet. Úgy telnek a napok, mintha örökösen pompás ebéd után egy méhes megnyugtató zümmögését hallgatnám. Az emberek kicsinyesek és jók, engem nem értenek, s ebben van az erőm, míg itt vagyok közöttük. Alkalmazkodom megrögzött külső szokásaikhoz, tisztelem előítéleteiket, de van az életemben valami örökös sorsomból, ami feléje helyez ezeknek a nyugodtan emésztő embereknek. A vendéglő kedves és nyugodt. Nem találsz az országban még öt ilyen helyet. Mikor a kapubolt alá lépek, mindig várom, hogy a lépcsőn, a pislogó petróleumlámpától megvilágítva krinolinós dámák és lila frakkos urak fognak velem szembejönni. Viola bácsinak párja már csak mesében van, és nézd meg, a kasszában a leány olyan, mintha levendulaszagú biedermeier kisasszony ülne ott. Meg kell vallanom, hogy engem ajándékozott meg szerelmével, s bár ez itt titok, jölesik neked elmondanom.

Bizonyos okok miatt a bárónét kell kitüntetnem, de elárulhatom, hogy ő nem nyújthatja szerelemben azt, amit ez a leány.

Nem titkolhatom el előtted, hogy vonzalmat érzek iránta, mely régi időkből származó emlékből táplálkozik.

A kalandor töltött az illatos muskotályból, derűsen nézett reám és folytatta:

— Nagyon rég volt, barátom. Alig múltam még húszéves és hányódtam az életben, mint valami gazdátlan kutya. Voltam riporter, ügyvédbojtár, másoló díjnok, magántitkár, gazdasági gyakornok és közbe-közbe semmi.

Egy ilyen üresen tátongó időben az egyik krajcáros újságban a következő apróhirdetést olvastam: „Pénztárnok állandó alkalmazásra felvétetik három forint óvadékkal. Csengeri utca 88. III. em. 12. ajtó.”

Egy pillanatig sem gondolkoztam. Télikabátom felkaptam, a legközelebbi zálogházban megszereztem a szükséges óvadékot s elindultam a Csengeri utcába.

A terézvárosi templom lépcsőjén vak ember nyújtotta felém karját, odaadtam neki a három forinton felül minden krajcáromat.

A Csengeri utca 88-hoz érkeztem s nekiindultam a harmadik emeletnek. Rongyos és maszatos gyermekek ugráltak a lépcsőkön, s általában az egész háznak nagyon szerencsétlen kinézése volt.

A 12-es szám előtt a korláton ócska, lyukas fehérneműket libegtetett a szél, mint a nyomorúság zászlóit. Milyen pénztárnok kell ide, kérdeztem magamtól. Itt voltam már, hát beléptem.

Öregasszony nyitott ajtót, ráncos kezein lötyögött a bőr, ezer barázda volt az arcán, de a szeme kedvesen és mosolygósan nézett reám. „Ide kell pénztárnok?” „Ide-ide — felelt a néni —, tessék befáradni”, s már tuszkolt is befelé. A szobában ezersztrondós, piros bársonnyal bevont karszékben nagyon-nagyon öreg ember ült.

Az ablaknál egy leány varrt, halkán köszönt, de nem fordította vissza a fejét, csak dús, fekete kontyát láttam.

A néni leültetett. „Tata, tata! — kiáltotta az öregnek —, itt van egy úr, aki pénztárnok akar lenni.” A vénembernek egy vonás sem mozdult meg az arcán. „Van-e óvadéka?” — kérdezte. „Van — feleltem —, de hát szeretném tudni, hogy tulajdonképpen hol az az üzlet, ahol pénztárnokra van szükség.”

„Luci!” — szólt az öreg, a leány felkelt, félrehúzott valami kopott zöld függönyt, és gyönyörű sárgaréz kallitkában egy hatalmas papagáj tűnt elő.

Nem értettem a dolgot, de a leány már beszélni kezdett. „Kérem, aki pénztárnoknak beáll hozzánk, ezzel a madárral fog járni utcáról utcára, házról házra. Viktor — így hívják a papagájt — szerencsecédulákat húz, egy cédulának az ára tíz krajcár, ezeket gyűjti össze a pénztárnok.” Felkacagtam. Hallatlan! Elképzeltem magam, hogy a papagájjal fogok az udvarokon állni, a gyermekek, a cselédek körém gyűlnek majd, bámulják a papagájt, én pedig kasszírozom a hatosokat. Gyerünk innen, gondoltam magamban. Ekkor a leány újra megszólalt: „Én mindig magukkal fogok menni.” Csak most néztem meg. Csodálatos szépség volt. Magas, erős és karcsú, arca fehér és finom, s mély barna szemeiben nagy melegség csillogott.

„Jól van, beállok” — mondtam, s a néni tenyerébe leolvastam a három forintot. Fürgén szaladt le az öreg asszony a lépcsőkön, nemsokára megrakodva tért vissza, s áldomást ettünk és ittunk a sikerült megállapodás örömére.

Három hétig voltam papagájos, és hidd el, barátom, sohasem bántam meg. Luci életemnek egyik legszebb emléke marad. Három hét múlva fordult egyet a kerék, felkerültem, sok pénzem volt. Már nem jártunk a papagájjal, otthon ültünk az én lakásomon, s bolondoztunk Viktorral. Lucit egy év múlva férjhez adtam, ma kövér és kedves asszony, s tudom, hogy örömmel gondol reám.

Nézd meg ezt a leányt. Szakasztott olyan, mint Luci tizenöt évvel ezelőtt. Hány nőt szerettem azóta s mikor megláttam, mégis Luci hasított a szívembe.

A kalandor elnézett a bolthajtásokon át valahová, megfogta a kezemet és így szólt:

— Furcsa az élet, barátom! Engem nem tud legyúrni, mert nem állok vele soha szembe. Megyek, amerre visz. Istenem! Ki tudja, hova sodor még?!

Az ajtó előtt lármáztak. Öreg nagybőgős nyomta be maga előtt a gordont, egyet-egyet pengetett a húrokon. A cigányok után a selyemlájbis urak jöttek a sárga bajszos férfival, valahol kiveszekedték magukat, összebékültek, a finom úr feleségének éjjelizenét adtak és visszajöttek a Violába. Viola bácsi fürgén forgolódott körülöttük, a cigány már húzta, hogy „Ha kimegyek a temető árkába”, — a kalandor nótája volt. Összeültünk egy asztalhoz, s a kisvárosi éjszaka zümmögve, kedvesen borított el mindnyájunkat.